

Stručni rad

METODE RADA U PREDŠKOLSKOM TJELESNOM ODGOJU

Deborah Strelec

Osnovna škola Markovci, ogranak dječji vrtić

Sažetak

Jedno od najvažnijih područja za razvoj djeteta je kretanje. Uspješno zadovoljavanje takve potrebe, zajedno sa svim drugim važnim potrebama, utječe na smjer razvoja djetetove osobnosti kao takve. Osim dobro poznate činjenice da kretanje održava i jača zdravlje, što utječe na mnoga područja djetetovog razvoja, kako društveno, emocionalno, kognitivno, osobno, fizičko, tako i intelektualno te u konačnici i na razvoj govora. U smislu poučavanja kretanja djece, odnosno tjelesnog odgoja u predškolskom razdoblju, stručnjaci imaju različita mišljenja. Neki tvrde kako bi stručnjaci trebali uključiti metode kao što su tumačenje, demonstracija i razgovor u program aktivnosti kretanja. Drugi dijele metode aktivnosti kretanja predškolske djece u metodu poligona, metodu postaje i metodu igre. U ovom članku želimo predstaviti neke metode rada vezane uz kretanje i sport koje koristimo pri radu s predškolskom djecom. Koju metodu odabrati u samom radu ovisi o ciljevima koje želimo postići. Odgovarajući izbor metode rada, s jedne strane, omogućava odgajatelju veću kreativnost, a s druge strane, dijete traži najprikladnije načine rješavanja različitih zadataka kretanja, izražavanja pokreta i opuštenog izražavanja vlastite kreativnosti.

Ključne riječi: metode rada vezane uz kretanje i sport, dijete, metode rada.

1. Uvod

Predškolsko razdoblje temelj je razvoja kretanja, budući da je djetetov organizam u tom trenutku najviše izložen utjecajima okoline. Adekvatne aktivnosti kretanja ključne su za djetetov fizički i funkcionalni razvoj, osobito u predškolskom razdoblju, a utječu i na djetetove kognitivne, socijalne i emocionalne sposobnosti te karakteristike [6]. Rajtmajer [5] ističe dvostranu važnost metoda poučavanja u praksi; u stvari, i odgajatelj i dijete aktivno sudjeluju u odgojno-obrazovnom procesu. Stoga se za metode poučavanja može reći da su dio cjelokupnog rada odgajatelja. Kroz povijesni razvoj predškolske pedagogije razvijene su sljedeće metode koje su danas poznate kao metoda demonstracije, opažanja, tumačenja i razgovora, pripovijedanja, metoda grafičkih radova i metoda ponavljanja. Ako pristupimo okviru predškolskog tjelesnog odgoja, najčešće se koristi metoda demonstracije, opažanja, tumačenja (objašnjenja) i ponavljanja (utvrđivanja). Na nešto drugačiji način, metode rada u aktivnosti kretanja u svom radu Motorika predškolskog djeteta [2] dijele Cemič i Zajec, a koje su grubo podijeljene na metodu poligona, metodu postaje i metodu igre.

2. TEORIJSKI DIO

2.1. METODE RADA

Za predškolsku djecu možemo reći da su istinski majstori imitacije, tako da su one metode u kojima dijete doživljava kretanje od veće važnosti. Nešto manje važne su, međutim, one metode koje se izražavaju verbalnom komunikacijom. Izbor same metode, odnosno na koju metodu ćemo staviti glavni naglasak, ovisi o tome radi li se samo o početnom učenju kretanja, odnosno stjecanju individualnih motoričkih sposobnosti, ili nadogradnji već oblikovanih osnovnih motoričkih sposobnosti [5]. Čini se smislenim istaknuti sljedeće metode, koje sveobuhvatno pokrivaju sva područja djelovanja odgajatelja. Njihov značaj može se percipirati u sveobuhvatnosti, što se može postići upravo metodama koje su navedene kako bi se postigli najbolji mogući ciljevi u tjelesnom odgoju djece.

2.1.1. Metoda tumačenja

Kao vrlo dobro poznatu i ključnu metodu možemo istaknuti metodu tumačenja koja se koristi u mnogim oblicima. Najčešće se prepoznaje u obliku opisivanja, objašnjavanja i ispravljanja/preoblikovanja pojedinih zadataka kretanja. Videmšek i Visinski [7] kažu da se taj opis obično koristi u početnoj fazi procesa učenja i odgoja, neposredno prije demonstracije. Stoga je potrebno opisati kretanje redoslijedom kojim se naknadno stvarno provodi. Radi pojašnjenja ističu da se najčešće koristi nakon demonstracije i u slučajevima kada je potrebno djeci pružiti dodatne informacije o kretanju koje izvode. Međutim, smatraju da se ispravljanje odnosi na tumačenje usmjereno na ispravljanje pogrešaka u izvršavanju zadatka kretanja. Metode tumačenja, ili drugim riječima, metode govora, koristimo i kada želimo privući dijete, potaknuti ga da se kreće kroz svijet mašte. Primjerice, na temelju priče, tj. na način pričanja priče, poistovjećivanja kretanja djeteta s kretanjem životinja itd. [5].

Prilikom korištenja ove metode važno je da objašnjenje bude kratko, sažeto i razumljivo za svu djecu. Smisleno je slijediti pravilo: što su djeca mlađa, to je tumačenje kraće. Trudimo se uvoditi nove koncepte i izraze kod predškolske djece postupno. Međutim, presudna nije samo činjenica da samo tumačimo, nego je takozvano emocionalno bojanje cijelog našeg govora također vrlo važno, jer je važno sredstvo za postizanje motivacije i stimulacije u radu s predškolskom djecom [6]. Rajtmajer [5] ističe da je to najvažnija i najčešće korištena metoda rada u predškolskom tjelesnom odgoju, koja nije samo metoda poučavanja i odgoja, već poseban sustav simboličke komunikacije s djecom. Njegova pravilna uporaba može ubrzati cjelokupno motoričko učenje, smanjiti broj nedostataka u kretanju djeteta i djelovati kao poticaj za aktivno sudjelovanje.

2.1.2. Metoda razgovora

Jedan od važnih ciljeva predškolskog sportskog odgoja je uspostavljanje interakcije među djecom te između djece i odraslih. To je najviše moguće postići u kontekstu grupnog i individualnog rada koristeći metodu razgovora. Ključ je u svijesti da odgajatelj djeluje kao model, jer stalno daje primjer ugodne i prijateljske komunikacije. Ako je to moguće i postavljeno u odgovarajuće uvjete okoline u kojoj se nalaze kao sugovornici, važno je da odgajatelj odgovara na djetetova pitanja i zahtjeve, koji mu se otvaraju u određenom trenutku, a uz sve to potiče ga se na razmišljanje i samopostavljanje pitanja te na cjelovit razgovor. Pažljivo slušanje, koje bi također trebalo biti uvažavajuće, od velike je važnosti i nužno je moguće sukobe rješavati na društveno prihvatljiv način.

Iako se često čini očiglednim, važno je shvatiti da čak i kod djece u predškolskom razdoblju moramo pronaći dovoljno vremena za razgovor. Za djecu i njihov emocionalni, socijalni i kognitivni razvoj važno je razviti ne samo sposobnost slušanja, već i jezičnu sposobnost koju mogu postići kroz iskustvo razgovora [6].

2.1.3. Metoda demonstracije

Videmšek i Visinski [7] navode da ova metoda igra posebno važnu ulogu u upravljanju procesom sportskog odgoja u vrtićima i nižim razredima osnovne škole. Sama metoda mora biti obrađena s pristupom koji stavlja u prvi plan činjenicu da ono što želimo naučiti djecu kao takvu, moramo prije svega pokazati, jer samo na taj način možemo postići jasnu predodžbu o kretanju koji bismo željeli da bude izvedeno. Svrha opažanja je promatranje s unaprijed određenim ciljem, tako da djeci osiguramo mjesto s kojeg izvođač demonstracije može dobro vidjeti i ukloniti sve čimbenike i elemente koji bi mogli ometati njihovo pažljivo opažanje. Kosec [4] ističe da je metoda demonstracije zapravo uvijek popraćena kratkom metodom tumačenja, jer to usmjerava djetetovu pozornost na zadatak kretanja koji će se opažati. Demonstracija je važna u svim fazama obrazovnog procesa. Prva demonstracija treba biti potpuna, bez prekida, u obliku, brzini, amplitudi, ritmu itd., u kojem se inače obavlja određeni zadatak kretanja. Druga bi trebala biti sporija, fokusirajući se na elemente koje je djeci teže izvesti. To može učiniti sam odgajatelj ili jedno od djece uz tumačenje odgajatelja. Ako primijetimo da djeca potpuno pogrešno obavljaju određeni zadatak kretanja, ponovno ga opisujemo, tumačimo i demonstriramo. Ako je potrebno, demonstraciju možemo ponoviti nekoliko puta, ali možemo pomoći i s raznim slikama i videozapisima [4].

U motoričkom učenju također je vrlo važno pokazati pogreške u kretanju djeteta. Na taj način djetetu pokazujemo nedostatke u provedbi konkretnog obrasca kretanja. Iz prakse je poznato da napredak u zahtjevnijim obrascima kretanja u velikoj mjeri ovisi o pravodobnom prenošenju nedostataka u kretanju.

2.1.4. Metoda opažanja

Iako su primarne metode tjelesnog odgoja vrlo važne za učenje određenog obrasca kretanja – demonstracija i tumačenje, kod predškolske djece, osobito kod male djece, moramo koristiti metodu opažanja, koja se javlja u funkciji otkrivanja kretanja osoba i objekata, u prostoru i vremenu. Dijete treba usmjeriti na aktivno opažanje prikazanog ili opisanog kretanja. Cilj metode opažanja je, da tako kažemo, aktivna percepcija kretanja osoba i objekata i posljedica tog kretanja (Brumen i sur., 1989.).

2.1.5. Metoda poligona

Poligon je obično postavljen u obliku kruga, ali može biti i u obliku trokuta, dvostrukih krugova, kvadrata ili drugih oblika. Djeca uvijek obavljaju pojedinačne zadatke u koloni ili jedan za drugim pomicanjem naprijed na pripremljenom putu. Oblik rada trebao bi biti poznat djeci i jednostavan, ali još uvijek i izazovan. Prije svega, mora omogućiti različite ishode kretanja, a dijete ih treba izvesti opušteno i istodobno doživjeti priču koju smo mu predstavili u uvodu [4]. Videmšek i Visinski [7] ističu različite načine izvedbe metode poligona, na primjer, da djeca mogu početi vježbati i na različitim mjestima, čime se izbjegava početni zastoj koji se često javlja. Tijekom vježbe stalno pratimo tijek obavljanja zadataka i uklanjamo sve moguće kritične točke na kojima se djeca zadržavaju. Ako postoje neželjeni zastoji, postavljamo nekoliko paralelnih točaka vježbanja za isti zadatak; na primjer, dodamo još jednu gredu. Prema nekim autorima, poligon je jednostavniji od vježbe po postajama, ali i manje učinkovit i isključujući za izraženu individualizaciju.

2.1.6. Metoda postaja

Metodu postaja Kosec [4] naglašava kao oblik metode u kojoj djeca obavljaju različite aktivnosti kretanja u skupinskom obliku. Ovisno o sadržaju rada, broju djece i veličini prostorije, dijelimo djecu u nekoliko pojedinačnih skupina (od 2 do 5 djece). Ova vrsta vježbe obično se koristi za utvrđivanje sadržaja. Posebna pažnja posvećuje se da simbolima obilježimo točke vježbanja, pažljivo odabiremo sportsku opremu, a zatim vodimo djecu kroz igru prezentirajući im samo okolinu i sadržaj priče, a oni su ti koji prenose taj sadržaj na svoj način u različite ishode kretanja. Početak i završetak vježbe na svakoj stanici mora biti unaprijed planiran, a promjena točke mora biti jasna. Za mlađu djecu ova metoda je teža, ali učinkovita kada radimo s malom skupinom djece i želimo im ponuditi priliku da nauče zahtjevnije zadatke kretanja.

2.1.7. Metoda igre

Horvat i Magajna [3] navode dječju igru kao aktivnost koja se izvodi radi nje same, mijenja stav prema stvarnosti te je intrinzično motivirana, slobodna i otvorena i prilagođena djeci. Dijete se igra kako bi imalo zadovoljstvo igre, a ne zbog vanjske prisile. Tijek i smisao su u njoj samoj, tako da djetetu nije toliko važan rezultat kao sam proces, uživanje i zadovoljstvo u njoj. U predškolskom razdoblju Cemičeva i Zajčeva [2] predlažu metodu igre kao najučinkovitiju metodu rada s predškolskom djecom u području kretanja. Kažu da je metoda igre planirani

sustav aktivnosti, jer se kroz nju ostvaruju planirani ciljevi. Igra kao proces učenja mora se odvijati spontano, a u pedagoškom smislu proces učenja mora se odvijati kao planirana i svjesna akcija, jer samo na taj način metoda igre zadržava sve prednosti igre u procesu učenja. Kao konstruirana metoda rada, koja se koristi u glavnom dijelu sata tjelesnog odgoja. Odgajatelj može voditi igru samo ako aktivno preuzme u igri takav lik koji odlučuje o daljnjem razvoju igre. Dijete je intrinzično motivirano igrom, ima sposobnost donošenja odluka, a ipak je ograničeno pravilom. Često dijete može odrediti intenzitet i brzinu obavljanja zadataka unutar samog pravila. Međutim, za odgajatelja je rad zahtjevniji, posebno u planiranju, jer metoda rada zahtijeva da upozna djecu, kurikulum, ciljeve, razvoj, zadatke i slično. Sve u svemu, treba se na originalan način prilagođen djetetovoj dobi i stupnju razvoja pravilno uklopiti u zanimljivu igru s jednostavnim pravilom, a istovremeno imati mogućnost improvizacije, uvažavati odstupanja, djetetovu kreativnost, itd. [8], [2].

3. Zaključak

Predškolsko razdoblje je razdoblje temeljnog razvoja kretanja. Djetetov organizam najviše je izložen utjecajima okoline u ranom djetinjstvu, a to je ono što utječe na razvoj njegove osobnosti. Stručnjaci napominju da se sve što djetetu nedostaje u ranom djetinjstvu više ne može nadoknaditi pa je ključ u svijesti da su djetetove aktivnosti u prvim godinama života temelj kasnijih sportskih aktivnosti, ali i da utječu na razvoj i formiranje niza njegovih sposobnosti, karakteristika, mogućnosti i značajki [7]. Cijeli stav odgajatelja, stil vodstva, spremnost za rad i dobro raspoloženje utječu na cjeloviti razvoj djeteta i sve dijelove djetetove osobnosti. Odrasli bi trebali biti svjesni toga te kako u ulozi roditelja, tako i u stručnoj ulozi odgajatelja, ne smijemo propustiti ovo razdoblje. Odgajatelji trebaju razvijati aktivnosti kretanja i ponuditi djetetu što je moguće više različitih iskustava. Pri tome moramo uzeti u obzir da je igra djetetova primarna potreba i također bi trebala rezultirati aktivnostima kretanja. Najvažniji su pri tome pozitivan stav i ugodan odnos ispunjen dobrom voljom, koji će sami po sebi stvoriti dodatni uspjeh.

4. Literatura

- [1.] Brumen, B., Erženičnik-Pačnik, M., Ilič, O., Krivec, P., Pešec, E., Rajtmajer, D., Vrbančič, I. (1989.). Predškolski odgoj između teorije i prakse. Maribor: Pedagoški fakultet.
- [2.] Cemič, A i Rabbit, J. (2011.). Motoričke vještine predškolske djece – studijsko gradivo za 2011/2012. Ljubljana: Pedagoški fakultet.
- [3.] Horvat, L. i Magajna, L. (1987.). Razvojna psihologija. Ljubljana: Državna izdavačka kuća Slovenije.
- [4.] Kosec, M. (1988.). Tjelesni odgoj predškolske djece. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za školstvo.
- [5.] Rajtmajer, D., (1990.). Metodika tjelesnog odgoja. Maribor: Pedagoški fakultet.
- [6.] Videmšek, M. i Pišot, R. (2007.). Sport za najmlađe. Ljubljana: Sveučilište u Ljubljani, Fakultet za sport, Institut za sport.
- [7.] Videmšek, M. i Visinski, M. (2001.). Sportske aktivnosti predškolske djece. Ljubljana: Fakultet za sport, Institut za sport: Zavod za sport Republike Slovenije.
- [8.] Skubin, M. (2012.). Vrtić Mali svet. Preuzeto sa http://pefprints.pef.uni-lj.si/1809/1/Skubin_M.pdf (31. 03. 2023.).